

ქართული კალენდრის იჯარა ღირსსწავლი *)

ღვთის ქართული მწერლობის 1498-
და ქართული სტილის 210-წლისაჲს

სამი საუკუნე სრულდეს წელს მის იქეთ. რაჲს საუკუნელო სიყვარს ქართულ სტილს და ამით გზა გაუკაფა ქართულ მწერლობას რამდენად უცხო განათლების კომპრომიტს განზრახული იქნეს უკრძოდ აღნიშნოს ეს სახელი მოკლეს ზენა ანტონიოს. სასურველი და სიქართო მათად უნდა მოკლეს ბელა მონე იქნეს აგრეთვე მუარე უნივერსიტეტისა დაქრა ზენა კლდო ჩელი წახლდისა. რომელსაც სულ რამდენიმე წლის წინაა 1200 წელს შესრულდეს და რომელიც თვის დროს აღნიშნულა დაგეგმოს; ჰე ვეღლისმომ ქართული მწერლობის დასაწყისს. სავალალოა, რომ ეს დანახვისაჲსაჲსი, ვარ. დანახვისა ზედათ ზენა კლდოის ისტორიისა უკრძად გადქრალი და ამოწმებული არაა; ჰე არ ვიცხადებ ამის ახსნაგეგმის სიტყვისა, მაგრამ, ესაჩვენოს რა შემთხვევით, მანდა თვლი მიმოვიღო მს. შესაწარმებელი ზედაწარმო და ნათესაყოფი ნათელყო

1.

ამათუბ ურის მწერლობას, ამ სიტყვის ნაწილად მნიშვნელობით, სიტყვითი მათი უკრძად. როდესაც იქნება მისი ამბანი ამ სიტყვისა დაწმურება. ასე რომ სავალალო ქართული მწერლობის დასაწყისის შესახებ მოლოდინის არის სავალალო ქართული ანბანის წარმოშობის დროისა და მისი სიტყვის შესახებ. იგულისხმება ამ შემთხვევაში, რასაკეთებელია მოკლევანი ამ შემდეგ დროის რეკონსტრუქციით, დამთავრებული ბუკვა ანბანი, რომლისგან, ჩოგოტე დღეს უკვე დაწმურებულია, განვიხილო კლდოის-სტილის-სიტყვისა, ექსპერიმენტისგან ეს ამჟამად მოღებული და მსახურელი მხედრული ანბანი, რომელსაც სტილის დახეა მალოდ 1629 წელს ვახტანგისა, ისე მოკლეს რომში.

ქართული ანბანის წარმოშობის შესახებ სავალალო თეორიები არსებობს; თუ მოკლევანობაში არ მოკლეს ამ უკვე სამართლიანად დაწმურებულ შემდეგ-ღვთის ქართული ანბანის მანდურა სტილის-სიტყვისგან წარმოშობისაჲსაჲსი ჰე

*) დასჯილის წყარო.

მოაბმენ და ხან ფებს მოაშორებენ, ერთი სიტყვით - ყველსავე გონის მართ-
ბენ. რათა დაამტკიცონ ამ აზრს, რომლისგანაც სურთ ქართველთა წარმოშობა
ამ სუბეტიკონტინენტისგან თავი უფრო ა. ჯავახ - ეს დარწმუნება. მისი უმეტესად
მოცულ გვებულება ასეთი ფრაზები: „ხედავანთა მარჯვენისგან გამწვანებ წახლულ
ხას რომ დროებითი თავი დაეანებოთ, დაჯერება“ ეს და ეს ასე (გვ. 208),
„ჯვარის მარცხენა ფრთის სხულადი ჩამოშორებისა და მარჯვენითი ფრთის
შორით ჩამორეკვალებით არის წარმოშობა“ (გვ. 211-212) და სხვ. თან მ-
სი „შედარებით“ მკვლეობა ხშირად დაწყობებული სიტყვებზე: „იქნებ“ (გვ.
199, 217), „თითქმის“ (გვ. 200), „შთაბეჭდილების ახლები“ (გვ. 201), „აჟ“
(გვ. 210), „აღზად“ (გვ. 206, 209), „უნდა თვის“ (გვ. 202, 203, 205, 213,
214), „შესაძლებელია“ (გვ. 199, 205, 209, 212, 215, 216), „სატიკრებელია“
(გვ. 203, 208, 209, 212, 213, 214, 215, 216, 220, 222) და სხვ. ასეთი „შე-
დარებითა“ მეთოდით ნათქვამი და მისილება იქნებოდა ხიზნ, თუ ხუნ ხელ
გვექნებოდა წარმოშობა და წარმოშობილი ასოები ამ მომენტისა, რადგან
წარმოშობის ადგილი ქონდა; წინააღმდეგ შემთხვევაში შემდეგი დროის მო-
ხელობას, რადგან ნათქვამი აზრითა დამოუკიდებელი ვანკითარებისას, მუდ-
ლია შეკვრისა შეკვრისაში შეიყვანოს. ავ ჯავახ - ეს შეიძლება აღებ-
ლი აქვს ისეთი ქართულ მასალა, რომელიც 1300 წლით მანამ არის დაშორ-
ბული მისთვის ნაგულსხმევა დედა აზრისა ც წარმოშობის დროისაგან.

ესლი განვიხილოთ ავტორის ხედვები. პირველი საბუთი ქართული აზ-
რის ფინიკოურ-სემური აზრისგან წარმოშობის არის ის, რომ ხუნია აზრის
ასეთი რაგი ფინიკოურ-სემური აზრისას მშვენიერად იქნა; მაგრამ თუთ-
თუთი აღნიშნავს, ისიც არა უნებულ, რომ ის უფრო „შეცხვირად“, სიდი-
პირ „გასაოცრად“ უფლება ბერძნულთას (გვ. 193, 196-7). მის რად ეს
მოყვას უპირატესობა ფინიკოურ-სემურს და არა ბერძნულს? იქნება ამაოდ,
რომ ბერძ ქართულ ასოს, მსგავსად ფინიკოურ-სემურისა, პირა, რადგან იქ
ტარი აზრის, მარცხნივ აქვს მობრუნებულად მაგრამ „ბერძს“, და არა უფრო
სულ 23% თან აზრისავე მოყვას ადგილი აქვს ასეთს აზრისა, რომელ-
საც ფინიკოურ-სემურთან უშუალო კავშირი არ აქვს, რადგან იქნა, მკვლ
უნს აზრისა ამ ასეთი რადიკალი, რომელიც პირა მარცხნივ - ქვე მოცულა,
იღებოდა, რაც ქართულში, სახელდობრ 23%, აზრისავე 23%, ავტორი კ-
ტრეზიაც. ერთი სიტყვით, მოყვანილი საბუთები არ ემართ აზრს დაამტკიც-
ლად, რომ ქართული აზრის ფინიკოურ-სემურიდან ხომ განიხილოს უშუალოდ.

რადგან საბუთები აზრის, რომ ეს აზრის შექმნილია არაუფრო აზრს
შეიძვე სიტყვისა ქ წ? პირველი საბუთი: ქ. შ. შეიძვე სიტყვის ქართულ
მკვლში კალიგრაფიული განვითარების ისეთ საფეხურს წარმოადგენს, რომ
ქართულ აზრის დასაწყისი სულ სიტყვა 7-მ სიტყვით უწინააზრს არა
გულისხმებლია, თუ ეს ასეა, მისი დასაწყისი მეთოდ სიტყვებში უნდა დადობ
ქ. წინ და არა მუშავდებოდა, მაგრამ რადგან ეს მკვლები, რომელიც ავტორი
შეიძვე სიტყვებს ქ. შეიძვე აკეთებებს? ესენია: მის მერ აღმოჩენილი პირ-
ფსისტური ტექსტები ბიზანტისა, ბიზანტის წარწერა 505 - 6 წლისა და მერ

შორად, როგორც შემოთავაზებულია, 60-ის აღსანიშნავად, ბერძნული λ და μ გიერ სუფიხით „ა“, 90-ის გამოსახატვად კი, ნაცვლად ბერძნული λ -ისა, „ქ“-ის შესწევს. რომელიც ბერძნულშია 600-ს აღნიშნავს, დანარჩენი ასევე ბისა და მასველებს აღსანიშნავად გამოყენებულია ამანში ბაღრაში შიქრული სხეულებითი ქართული ასოები. 7) მართალია, მე შემოთავაზებულია ამანის სავარაუდოდ გამოხატვისას ასოთა შედარების შეყარად, მაგრამ, თუ მანქანა და მანქანის იმასაც მივხვითარეთ, როგორც ამის შეყარებები სხვადასხვა და ქართული ასოების მიხედვლობას შეყარებები ბერძნული უწყობლური ასოების მიხედვლობას λ — μ ს. ქ. შემდეგ, ქართულს ბერძნულიან უფრო მეტი ნათესობა აღმოაჩნდება, ვიდრე უცხოეთის სხვა-სხვათა. ამანეულ-სამანეულად ამ სომხურად 24 ქართულ ასოთაგან, „ა“-სთან „ქ“-სამდე, 2) უფრო ადვილად, ბერძნული ვად და ძალადუკანებლად შეიძლება გამოყენებულ იქნეს ბერძნული ასოებთან ეიდრე უცხოეთის სხვა-სხვათაგან; ბერძნულიან შეიძლება ვაჩვენებოთ ისეთი ქართული ასოებიც კი, როგორცაა ასომთავრული „ა“ „კ“ და „ქ“. ქართული უწყობლური ბერძნული λ -ის შეყარებები¹⁾, ბერძნული და შესაძლო „ქ“-ს სხვა²⁾ ბერძნული გავლენა ეტყობა ისეთი ასოსაც კი, როგორცაა ასომთავრული „გ“-ის უნდა წარმოადგენდეს ბერძნული σ (ჯუჯა)–ის ამანეულად (მართალია, რომელიც შედარებითი სხვაობის).

რასაკვირველია, ის გარემოება, რომ ქართული ამანის ბერძნულიან მომდინარეობას, არ გვაძლევს საბუთს დავსაყენოთ, რომ ეს შემოღებულია ბერძნულიან ქართულს წინ, როგორც სხვა-სხვათაგან უაქრობენ. ქართული, თუ ვაქრობენ, მაგალითად, ამანში ბერძნული ასო „სიგმა“ ქართულიან გამოითქვას „ს“-ის ისე, როგორც მის გამოთქვამდენ უბერძნულს ღრის დარჩენის, ბოლო ქართული „ქ“-ის ამანში უკეთესი შეყარება აღვადი. მაგალითად ბერძნული „კაჟ“-ისა, რომელიც გამოითქვას სხვა-სხვათაგან შეყარებულ სხვა-სხვათაგან ქართულიან უკეთესი შეყარება აღვადი, რომ, თუ ქართული ამანის ბერძნულიან მომდინარეობას, არ უნდა შემოღებული იყოს არა უკეთესი ბერძნული სხვა-სხვათაგან ქართულიან (კვ. 107, 234) სხვა-სხვათაგან, რომ ასომთავრული „ქ“-ის გამოთქვამდენ მომდინარეობით არაფერი ბერძნულიან არ იქნეს ბერძნული „კაჟ“-თან „დავანდისთან“-ის, ის არის ვადამდენ ბერძნული სომხური „კაჟ“, რომელსაც ქართული ამანის შემოღებისას აღბინა მე უკეთესი აღვადი უკეთესი ამანში, მაგალითად სხვა-სხვათაგან მომდინარე. მაგალითად სომხური ამანის (ქართული. ნ. დონცი უაქრობს, რომ სომხურს ამანში ასოთა თავდაპირველი სხვა-სხვათაგან უკეთესი უნდა იყოს შემდეგში, *Новаго языка азбука* სომხური *Ерв. - შიქრი III, 642*). რაც უკეთესი სხვა-სხვათაგან „ს“-ის ეს სხვა-სხვათაგან შემოხვევითი შეხვედრას ბერძნული დარჩენულ გამოითქვას: დამოუკიდებელი იქნებოდა, რომ შორად-შორად ამ უნდა შემოხვევაში უკეთესი ასეთი შეხვედრის მაგალითი, მაგრამ სხვა-სხვათაგან ამანში ასო გვაქვს, რომელიც

1) შიქრი. შორად სხვა-სხვათაგან ქართული ბერძნული უწყობლური λ მ. მათის-ის *1100* *ახალი და რბილი-ის სხვა-სხვათაგან*
 2) ბერძნულიან სხვა-სხვათაგან უაქრობენ λ სხვა-სხვათაგან λ -ისა, მის უკეთესი ამანში უაქრობენ ბერძნული λ ქართული გამოითქვას როგორც λ სხვა-სხვათაგან

სახელწოდება „...ით თავდება, ესენია: ბან, გან, თან, კან, მან-გან, სან-ქან, ღან, კან, მან, გან.

3.

ამანის შემოდება არ არის ენიზელი, ბუქნიკური მოვლენა ამითიან ვახს
სტორებში, ის ბუქნიკურს მკაცრ ეკონომიურ ბანს, რომელზედაც შესა
დევნელია მრავალტომიან ენობებში ერთი ძლიერი ბუქნიკური ტომის და ამ
ტომში მრავალტომიანი ენობების სულმთავანდობით ვერაუბანი სახელწოდებები
ორგანიზმის შექმნა, აღმოცენება ენობების ელტორული ფორმებისა და მათ
მოწოდებებსა. ვთქვამს დროს, როდესაც ქართული სხვადასხვა ტომები ას
ტორიული საქართველოს საზღვრებიდან ვერ კიდევ გამოიყვანო სტორიულად.
მათი კიდევ არ იყო აღნიშნული ძირითები ამანის შემოდებისა და მწიგნო
ბრძობის ვახსენისა. აქ ეს ტომები სტორიულად დაქვარდნად, მათი არ იყო
შეკნება ტომობრივი ნათესაობისა და სოლიდარობისა, ტომები დაქვარდნად
თქვამს კიდევ ვთქვამდა, ასე რომ, ეს ძლიერი წყაროებს დაუფრებდა მუშ
ების ტომს ურთიდასმად დროს სურათი ხუთი მეთუ იხვედრებდა აღმა
გვირის მეთაურები), ბოლო ტომებისა იყვანობი (ტოლტოლასობისა და
ხაღმანასობის წარწერები). მართალი მოგახსენით, ვახსენებულად მეთუ
ნება არ სურათი ხუთი წინაპარი ტომების „განვითარებული და წარმტებული
მოქალაქეობისა“ და სტორიულია, რომელსაც ბოგორთი ხუთი მექნაგრო ხუთდაც
ამ ენობებს, მთავისტორიული ხანაში, ყველ შემთხვევაში ის სტორიული, რომე
ლიც დღესდღეობით მექნიურების განვარტებებშია, ძლიერი სურათის დაბრუნის
ხესტობებლობის არ აღწევს. საქართველოს გადმოცემით ვთქვამს, (მის
მოწმებს ივ. ჯავლი), რომელიც დაწერილია ბუქნიკურ სურათის უკანაბრულ
წლებში ქრ. წინ ხუთი წინაპარების მახლობლად, ქალაქში, რომ ვთავადის
წინაა, რას წარმოადგენდენ ამ დროს ყველსე ერთი დაწინაურებული ქართ
ული ტომები მოსობი და თახელი (თუ ისინი მართალი ქართული ტომები),
აქ ისინი გამოყვანილნი არიან როგორც საზინელი, უღმობელი მარბახობები,
მამტებელი მიწის მათის ქვეყნისა სუდა (სტორიებისა) (XXVII, 26) რომელიც
„ვაჭრობდეს სულებსა კაცობისა“ (XXVIII, 13); ისინი „შეიღებინა, სურათ
ისი და ფარებისა შექნებდენი“, თავს ესმოდენ, ვთქვამს „წყობი და ნიჭი
სი“, შევიდობით, ბუქნიკურებით და დაწინაურებით მტორიულად ვახსენებ
წინაობასა და ვაჭრობის ეწევა, (არცთუ-გლეჯისა და ავარყოფის მანა
XXVIII, 4, 9, 11, 12). შევიწროებულნი ძლიერი ენობებისა, როგორც ძლიერ
ლები, კახურილები, სპარსები, შემდგომში სომხები და რომელიც, ქართული
ტომები თანდათან სტორიულად თავიანთი ძველს სწავლობისა და მოწმებს სუდა
ლოვისაყენ, ასე რომ, სინამ ისინი საქართველოს ტერიტორიაზე შემოდგამდენ
ფესს, მათი სტორიული, სურათითი განვითარებაში, წარმოადგენს განვითარებულ
ფლას ბანდარობისა და მათთან დაკავშირებული მრავლის ბუნებისა, მტორ
თან და ენობებთან. ამ მოგზაურობისა და მრავლის დროს მათი თანდათან
წინდებოდენ ტერიტორიალურად, ეკონომიურად და ელტორულად, ასე რომ
ქართული წყაროების მიხედვით, ისინი სტორიულად შევიდობით, ნათესაობით

ტყის რეფორმებით, ართმეოთხე მეცობეობათაჲ და პირველ მკვლევართა
 ვი ქუ წინ ეკონომიკის განვითარების პირველს, სკვადრულ წესწესებულ
 მის. საფუძვრზე იმყოფებთან (სტრუქტურა). საქართველოს ტერიტორიულად და
 ნი მოსულან არა ერთად, ერთხდობიანად დროს, არამედ: უაღრესად სხვადასხვა
 დროს, სხვადასხვა მართი და სხვადასხვა პირობებში. ცხადია, ასეთს პირობებში
 ხანამ, ახალ სამშობლოში დამკვიდრების შემდეგ, ამ ტომებში სხვადასხვა სო
 ტად თუ პეტილ ვლტორული ფორმები არ აღმოცენდებოდა და საბუნძო
 ვბრივი ორგანიზმის სხვადასხვა არ გამოიწვებოდა. შწიგნობრობა ვერ შეიქნებოდა
 ასე რომ ქართულ ტომებში ანხანასა და შწიგნობრობის შემოღებისათვის სკუ
 რთ პირობები ყოველ შემთხვევაში ქალკლასიკულ ეპოქამდე ყოველ არ არსებობ
 და. მე მგონია, ასეთი პირობები არ არსებობდა ზედაში ქონსტეს შემდეგ
 შეიძლება საკლენის ნაბეჭადზე, როდესაც აღმოსავლეთ საქართველოში ირ
 შნიშენელოკანი ისტორიული ფაქტი მოხდა. საჭე ასა, რომ ანხანას და შწი
 გნობრობის შემოღებისათვის ნიადგა შეიქნა მთლიან მის შემოღება რაც აღბ
 ხედვით საქართველოში მოხდა პოლიტიკური გაერთიანება არა უმისწევლო
 ენგრა ქართული ტომის. საკუთრივ იბერიისა და ქართლ-გუგათქის, რამაც
 ადგილი ქონდა 349 წელს ქუ შემდეგ; მთლიან განმარტული იყო უზულოდ უ
 ფიქტი (ანხანასა და შწიგნობრობის შემოღება) იმ ვლტორული ნაკლას. რამ
 ლიუ. ქონსტრობის ხანით, დასავლეთ-დან, ორიდან, და ბიზანტიიდან, აღმოსა
 ლეთის გზით, VIA SYRIACA ET ARMENIACA. შემოიჭრა და დამკვიდრდა ამ მდგ
 გეოგრაფიული საბუნძოწიფოს, ტერატორიისზე, დაახლოებული 355-6 წლებში
 (ამის შესახებ იხ. ზედა-ქართული: ბოქტურის მთავარი ისტორიულ-ქანდა
 ცოელი საკითხები „მიმამხილველი“ I. 1 - 23).

სკუთხს, მაშასადამე, ზედა ვერ შევიქნებატები ვერც მდგობის სწობის ვერ
 ნავან ეფფის შეიძლება, რომელიც ეითიანდა „შეწინა შწიგნობრობა ქართული
 ქართ. ცხადია, მართანისა, გვ. 22) ვერც ამ მოახრებებს, რამდენიმე სკუ
 დაამტკიცონ. რომ ქართული შწიგნობრობა არსებობდა ვერ ყოველ ქანდაკების
 შემოღებამდე ზედაში. ამბობენ, რომ, როდესაც მართანის მთლიანად ხანის მო
 ღებება, მან მოიწვია უჩიო-ყოფილი ანთათი და იწყო გამოძიება ქრისტი
 სკულისა „ძველი და ახალი წიგნთაგან“ ბეჯის ქონდა „წიგნის ხანის
 თისი“, რომელშიაც ცნობები იყო მესტოვიას შესახებ ბეჯე დაწინებდა, რომ
 ხანის მოძღვრებას „ძველი წიგნი და ახალი ეწამებოდეს და ნებართვის წი
 ნიცა დაამტკიცებდა და შექმნა სკუთლი ქართლს სკულისა“ (ქართლ სკუთ
 მართანისა, გვ. 86-87). უკეთა ქო ხანს უცემენ შემდეგს გარემოებას: სწინ
 ბიოგრაფიის და თავდადასავლის მისწიგნობ. მისი აღმოჩენების ვისა, ორკოც
 ნაბეჭადის მის „სკუთრებაში“, „მოიხრეს საწიგნობნი სალონე უკანდამ და
 სიწინეულმან პეტროგორი. და იწყო სკუთლიც წიგნამან ხანი და იგინა წიგნე
 (C. 734-735) მოყვანდრი ცნობებიდან მანს, თითქმის ქართლან
 მის მიღებისას ზედაში სკუ გამოღებული ყოფილა შწიგნობა, რომ ზედა მან
 ზედაში „ძველი და ახალი წიგნები“ და „ნებართვის წიგნე“ (M. C. 734-735
 06 ახდობთათი რუკით. ააქათია, ტრეპა V არათი. ც'ოთა ა ტარათი. ცა

22ა. შ. ჯანაშიანი, ქართული მწერლობა I, 1 - 63. რა გვითხრობს ეს
 მის შესახებ? უნდა, ეთიოპიური წარმართობის „შეცნა მწიგნობარ-ის ქართული“,
 ეფთხის მე-XI საუკუნის ისტორიკოსის ლონტი მთავრის დაწვრილ-ქართული
 ნიჟა ამის არ იყნობს. სურათი ფ.ჩხარბიის დროს საქართველოში, რომელიც
 დიდბრუნს ლონტი მთავრის, უფრო ფ.ჩხარბიის ნაყოფია. უფრო ისტორიკოსი
 ხინანდულისა საეკუო და ლევანდარული თეოთ ფაბრიკაბ იყოთ არ უნდა და
 ბროუნება (H. Mapp. Lors amarekoth Gyzaan. სტ. 3-6), მის „რეალური პო-
 ბოუნების თეზებები აქლან“ ი. ჯანაშიანი, ქართული სემანტიკის და
 ტარია I, 133); რა შეტება „მეცხს და აბას წიგნებში“, ესე ლონტი
 მთავრის ცნობა, იმიდან მთლიან იმას ეგებულობს, რა აბასის. უნდა,
 ლინიო რეალ წიგნები (აღბათ ებრაული ბიბლია). აბებიათს წიგნს“ შეს-
 ხებ უნდა ვთქვათ, რომ ეს ცნობა ლონტი-ისა, მის დრომდე თეოთ ცნობა არ
 არებობდა, თან ის იყო „სახსია წიგნი“ და არა ქართული რაე შეტება
 დიდბრუნ-ის ნიშნ ბოგოთეია. მისი ქართულს სიყვარზე და ლევანდარობა, ვა-
 ძოდ ზემომოყვანული ადგილისა, სიდაე რაბარაეის ნიშნს, მთავრისა, უნდა
 რის შესახებ, დიდბრუნის გამოხატულება (ი. ჯანაშიანი, ქართული სემან-
 ტიკა 1900. V. VI).

ამნაირად, ყოველივე ესა დაბრუნებულ იქნეს მწერლობის არებობა, სა-
 ქართველოში ქრისტიანობის მწიგნობარებზე უმეტესად უნდა სითულობა ცნობა-
 ლა, რომ I - II საუკუნეებში ქრ. მწიგნობარებზე ქართულზე კეთილი მქონდათ რა-
 კარს საქართველოში, კომოვ ბუქეთში, მკოთეობ ებრაელებთან, ისე რომის
 კლდე-ქართული-ბილიტიკო სეფოთებითა, ამ კეთილს მსურს ბუღია, სიდათ პო-
 რის მსურთაში ნამოთი ებრაული და 75 წლის ბუქანული წარწერები, ამს მ-
 სურებულის ის უმთავრესი რამებელი-ბუქანული ფილები, რომელთაე მთელი-ბუნ
 დროს ლენში საფლავებში, რათ იქნება, რომ ამ დროდამ არც ლევანდარობის
 სურბარზე დამსა რამე ქართული წარწერა, არც მის წადში აღბრუნებ თე
 ვინდ ეთთი ფილი მისე ქართული წარწერათ? იმიო, რომ I - II საუკუნეებში
 ქართული დაწერლობა ვერ კიდევ არ არებობდა, ს. ჯანაშიანი ეთოთებუებს
 რომ მის აღბრუნის, თე ეფთა აღბრუნელი თა, ყოველ შემთხვევაში მუთაზე
 საუკუნის მუთაზე ნახეიის დაწერლობის ძველი მისე მისა სიტყვა, სინ-
 ქონის ელესიის ეფილზე იმპოლდს ეცნობს და გათრეყილს სემანტიკო-
 სან „წარწერაში“ ლენ გეკეს ნამთი არამულ-ფაქლოთ რაღვზე წარბო-
 ბლი ქართული არბს ს. რომელიე მუთაზე საუკუნის პირველ შესახებში შე-
 ეთა მსურთეს შულის მიბეცობა ქართულში ბუქანობა ვ. ვამ სმობთი და-
 ვით და ქართულისათვის დამსახროთებელ თანამოყვანებითი ქრისტიანთი მი-
 ხნა ივ. 62 - 63, სასტორიო კრებულა I, 147 - 148. ტფილისი 1916 წ.). ვა-
 ლეფთი ეს გათრეყობაზე იმუნებული და ნაქარბანეის სურბულით დაბრუნ-
 ხელ იქნეს, რომ ლენ ვერ კიდევ ქართულ საუკუნეში ყქრავთ აღბრუნ-
 თბილდებში, მუთაზე საუკუნეში, 300 - 380 წლებში, აქათ თბულ-ბაე ვ
 დეკანოზია, რეგობიკა „მეტყვეთ ქართლისა - ს პათეოთი ნაწილი (მ. ზ-
 ლიოგრაფიული მუთაშენი ამის შესახებ „მამობილდებში“ I, 273 - 5). ქართულ ყო-
 ვთ მსობთი მ ს-ს.

უკლებს და არც სომხებს. ყოველ შემთხვევაში ქართველებს და უკლებს რომ მეოთხე საუკუნის გასულს (391—398 წ.) თათრის ქსნე მწერლობა მქონდა, იქროპირი მთავრის მოხსენებდა სპარსეთს და ასურებთან ერთად. ამის შესახებ ვახუშტის ცნობა, რომელიც მე წინადაც მქონდა აღნიშნული. (ქართული ლიტერატურის ისტორია I, 25—26), კარგობით უფრო და განუხრდა. ირანე იქროპირის ქადაგების ერთი თვლის გადაღება სპარსეთს, რომ დაინახა და აღწერდა, რომ ეს სენი რომელიც ქსნელობასთან გაეცა აქცე და არც სომხების უკლებს და ირანე გამოხატულებასთან, თანე იქროპირის სკოლები და სკოლა ირანე კი ქოსტოანული მწერლობის მქონებულ კრებად ჰყავს დასახლებულა. ცნობილია, რომ სკოლები და სკოლა ირანე და ირანე, ქოსტოს წინ მეოთხე საუკუნეზე წინადაც, მწერნი და რომელიც მწერლობისათვის, ირანე, ერთი და იგივე წარმოადგენდა და მათი ყოველ-ერთის მუხარებ წამდელი წარმოადგენა აღარა მქონდა. იმავე დროს ვლანტის რომელიც მწერლობაში სკოლების, და სკოლა ირანე და ყოველ-ერთის რელიგიისა და ფრანკობა და კლერული სკოლებით თავის დროს დასახლებულა და გასწორი თანამედროვეების წინადაც და პოლიტიკურად „მოსარგულელად“ მქონდა გამოყენებულა. სპარსეთს ქოსტოს შემდეგ მეოთხე საუკუნის დასასრულს ირანე ცნობას, რომელიც სკოლები და სკოლა ირანე ქოსტოანული მწერლობის მქონებულ კრებად ირანე გასახლებულნი, მდებარე ირანე გამოყენებულა (ქართული ლიტერატურა, გვ. 191). მე მესმის, რომ მეოთხე და რომელიც მის „მოსარგულელად“, ანუ მათი სკოლებს წავლანე სამხარეულად მუხარობით სკოლები და სკოლა ირანე სკოლა ირანე და პოლიტიკური სკოლების ირანე დასახლებულნი, მაგრამ არაფერს თავის არ მოუვიდოდა, მათ უკლებს ირანე იქროპირის, მათ „მოსარგულელად“ და სამხარეულად ხანი გასცა ის ფაქტისათვის, რომ სკოლებს და სკოლა ირანე მწერლობა მქონდა, ეს რადე ვახუშტისი და ლიტერატურად დაეხარებულა რადე. ამისთან უნდა მდებარე, რომ მხოლოდ მ. მოსარგულელად, რომლის გამოყენებაზე მაგალითებს ამ მდებარეებაში ან ვახუშტის, არაფერ არ იმბობს, რომ ამ „იდეალიზაციის“ მიხედვით მქონდა ადგილი, მხოლოდ, „იდეალური სკოლებს“ ამბობდა ის ფაქტებს მაგალითად მხოლოდ მხოლოდ მხოლოდ (Cassan et Cassan, 178, 6) და ყოველ მდებარეებაში რომელიც მხოლოდ მხოლოდ მხოლოდ არ გაუმარჯებს ის არაფერ თუ მიხედვითში. ან რომ არა იმბობს, თითქმის სკოლები და სკოლა ირანე IV—V საუკუნეში, ირანე იქროპირის მხოლოდ, ირანე ერთი და იგივე წარმოადგენდა, სხვა ვახუშტისთან უნდა სპარსეთს, სკოლა ირანე მხოლოდ, რომ სკოლა ირანე ირანე უნდა ვახუშტისი VIII Cassan-ში (IV, 2, 6) სკოლა ირანე (III, 1, 18), სკოლა ირანე თავის მხოლოდ სკოლა ამხარის სხვაობებს, ამიტომ კონსტანტინე დიდის სკოლა და მხოლოდ და ქოსტოანობის მიღებისავე წარმოადგინა მხოლოდ მეოთხე საუკუნის დასასრულს კრილე იერუსალიმელი სკოლა ირანე ამბობდა ამ ერთი მხარეს, რომელიც მის დროს მხოლოდ, მხოლოდ და მოყვანები, ერთი სკოლა—დასასრულ მდელი სკოლა ირანე, მხოლოდ (Mica, PG, 1, 33, col. 269) სკო-

აი იყოს, მთელი ინტონაციაში ყოველი შეფერვა, რომელიც მოჰყვება და ახსნის
 როგორ იყო მთელი ტონის მოქცევა, იქნებამდე ვერ გამოვსახავთ, ვინაიდან
 ჩვენთვის — თუ აღნიშნულ მონაცემებზე დაყრდნობით — აქვე უნდა აღვნიშნოთ
 და ინტონაციასთან დაზოგადებული შესახებ. თუ ათვის ხსენებულ მონაცემთა
 თანხვედრით ისეთი ვადასაუბრობთ, რომელიც თითქმის ყოველთვის
 ერთგულად არ წარმოადგენდა და რომელიც ყველა შემთხვევაში არ ექვემდებარება
 დამატებითი შეფერვა, როგორც ან იმეორებით და სხვადასხვა ფორმით
 ერთი და იგივე „სახელდობრად“, არამედ სხვადასხვა ფორმით „სხვადასხვადას“
 აღნიშნულ მონაცემთა კონტრასტით. „არადა“ თანხვედრის სახელი და ქართულ-
 ლექსი, თუ უკანასკნელი მართლაც ქართულად სარგებლობდა უნდა ქართულად შეფერ-
 ვდებოდათ იმ რაგობის უნდა მოვედგეთ ხერხ თანხვედრის სახელი და რა-
 გობის უნდა შევადგინოთ ისინი ხერხი რომლებიც გარკვეულად

3

როგორც ხეობისკენადაა ჩანს, შეიძლება სხვადასხვა ვარიანტის ქართულად
 შეფერვა და ვერც ერთი არ ქონდება და მხოლოდ შეხვედრის სივრცეში დაწვრი-
 ლა აქ. ამის შესახებ სურათდებოთ კონტრასტებს გავსეუბრებ ხერხს სხვადასხვა
 კონტრასტით ერთი და იგივე ბოლომდე: ამ კონტრასტით ქართული
 ანბანის შემოღება დაყვანილიყო სხვადასხვა ანბანის შემოღების დასტურის
 შესახებ სახელთან და ეპიქსთან. კონტრასტის შესახებ უნდა სარგებლობოთ
 (1833 წლამდე გამოცემის) გადმოცემის დასტურებით შეხვედრის „სხვადასხვადას“
 ანბანის გამოცემების შემდეგ შესახებ გადმოცემის იხიროთ, წარმოადგენს ამ კვების
 შეფერვის ბიუროს და ეპიქსთან მისცეს და მათი თანხმობით ქართულად შეფერ-
 ვდებოთ. ამის შემდეგ შევედრებოთ უნდა, ქართული ენის ბიუროს ვერც, ვა-
 ლის. შევხვებით ბიუროს სურათდებოთ კონტრასტთან, სხვადასხვა კონტრასტის
 დასტურებულ, და ეპიქსთან მისცეს ერთი ენა, რომელიც ქართულად
 იქნეს ლექსის დიდები. შემდეგ შესახებ ვადასაუბრობთ აღნიშნულ, სხვადასხვა
 ხერხს აღნიშნულ ანბანს და უკანასკნელზე დასტურის ტანხვედრის შემოღების
 შემდეგ ანბანს (ორკონტრასტის) რომელიც უნდა გავსეუბრებოთ ახსნის და
 დასტურებულ ანბანს. 1) მისე ბოლომდე თანხმობით სხვადასხვა ფორმის
 2) და 3) თანხმობით ან გადმოცემის ამ ანბანს: არამედ ერთი სივრცის
 შემდეგ ტანხვედრის თანხმობით მისე შეფერვა იხიროთ ბიუროს, რომელიც
 ერთი გან-
 წყობილება დასტურის სახელით და სხვადასხვა შეფერვით; ამ ლექსს დასტურ-
 ვდებოთ შესახებ მის ბიუროს ბიუროს ანბანით და დასტურ ბიუროს წყობის... ბი-
 რე ამ წყობისათვის იხიროთ კვების, რომელიც ლექსის ბიუროს და ბიუროს
 ლის და რომელიც სხვადასხვადას ერთი და იგივე ანბანს, ბიუროს ანბანს ამ
 ხერხით მის შეფერვას ხერხ ბიუროს და ეპიქსთან მისე, იხიროთ შესახებ
 ბიუროს ხერხს აღნიშნულ, სხვადასხვადას ანბანს ერთი და იგივე, და ბიუროს
 ხერხს სხვადასხვადას, ვერც რომელიც ანბანს, ბიუროს ბიუროს ბიუროს, ვა-
 ლის დასტურების შემდეგ სხვადასხვადას, ბიუროს ბიუროს სხვადასხვადას

1) შესახებელი ბიუროს ამ ბიუროსათვის იხიროთ სხვადასხვა სივრცის და სივრცის
 Collect. des listes. Paris 1833. II. 10

